

OBITELJSKA UBOJSTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ: OBILJEŽJA POČINITELJA I ŽRTAVA S OBZIROM NA SREDSTVO POČINJENJA

Mirjana Kondor-Langer, Robert Prpić

Prethodno saopštenje

SAŽETAK:

Inspiracija za rad i problem(i) koji se radom oslovljava(ju): Kod ubojstava u obitelji pronalaze se različita obilježja počinitelja i žrtava, ali i sredstva počinjenja koja počinitelji koriste. Ubojstva u obitelji se relativno najčešće čine u obiteljskim domovima. Stoga se pretpostavlja da počinitelji za sredstvo počinjenja koriste ona sredstva koja mogu pronaći u obiteljskom domu. S praktičnog aspekta, s obzirom na pojedina obilježja počinitelja i žrtava interesantno je istražiti koja to sredstva počinitelji koristi za počinjenje ubojstava u obitelji.

Ciljevi rada (naučni i/ili društveni): Cilj provedenog istraživanja je stjecanje uvida u pojedina obilježja počinitelja i žrtava ubojstava u obitelji u Republici Hrvatskoj. Naglasak rada, a ujedno i specifični cilj istraživanja je utvrđivanje razlika u pojedinim obilježjima počinitelja i žrtava ubojstava u obitelji s obzirom na vrstu korištenog sredstva počinjenja.

Metodologija/ dizajn: Za uzorak istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka odnosno prikupljeni policijski spisi ubojstava i teških ubojstava u obitelji počinjenih na području Republike Hrvatske u razdoblju od 1. siječnja 2005. godine do 31. prosinca 2010. godine. Tijekom istraživanja ukupno je analizirano 113 policijskih spisa ubojstava i teških ubojstava u obitelji, a uzorak je obuhvaćao 113 počinitelja i 128 žrtvi, obzirom da je određen broj počinitelja počinio kazneno djelo na štetu više žrtava. Po dovršenom prikupljanju podataka, podatci iz anketnih upitnika su uneseni u bazu podataka u statističkom računalnom programu SPSS (verzija 16.0), a po dovršenom unosu podataka obavljena je logička kontrola unosa.

Ograničenja rada/ istraživanja: Ograničenja ovog istraživanja vezana su uz nedostatak pojedinih podataka u pojedinim analiziranim spisima zbog čega je formirana kategorija „nema podataka“.

Rezultati/ generalni zaključak: S obzirom na specifični cilj istraživanja, dobiveni podaci pokazali su određene razlike zastupljenosti pojedinih promatranih obilježja počinitelja i žrtava s obzirom na vrstu korištenog sredstva počinjenja.

Opravedanost istraživanja/ rada: Važno je naglasiti kako je provedenim istraživanjem utvrđeno da su počinitelji koji su ubojstva u obitelji počinili vatrenim oružjem u najvećem broju vatreno oružje posjedovali ilegalno. Stoga ovo istraživanje ukazuje na potrebu ulaganja dodatnih napora u poduzimanje pojedinih mjera i radnji vezanih uz suzbijanje dostupnosti, nabavke i držanja ilegalnog vatrenog oružja.

Ključne riječi: : ubojstva u obitelji, obilježja žrtava i počinitelja, sredstvo počinjenja

MURDERS OF FAMILY MEMBERS IN THE REPUBLIC OF CROATIA: FEATURES OF OFFENDERS AND VICTIMS IN REGARD TO THE MEANS OF REALIZATION

ABSTRACT

Reason for writing and research problem(s): In the case of murders of family members there are various features of offenders and victims, as well as the means of realization. Murders of family members are most commonly committed in households. Therefore it is assumed that the offenders use the means of realization which can be found in households. From a practical aspect, considering certain features of murderers of family members and their victims, it is interesting to see which means of realization the offenders use to commit murders of family members.

Aims of the paper (scientific and/or social): The objective of the conducted research was to gain insight into certain features of murderers of family members and their victims in the Republic of Croatia. The focus, and also the goal, of the research was to identify differences in certain features of murderers of family members and their victims in regard to the means of realization.

Methodology/ Design: Secondary data sources were used for the research sample, namely collected police files of murders and aggravated murders of family members committed on the territory of the Republic of Croatia in the period from 1 January 2005 until 31 December 2010. During the research, a total of 113 murders and aggravated murders were analysed. The research sample included 113 offenders and 128 victims since some of the offenders had committed a criminal offence to the detriment of several victims. After the data collection had been completed, the data from the survey questionnaires were entered into the database in the SPSS Statistical Software (version 16.0), and after the data had been entered, a logical control was performed of the input.

Research/ Paper limitation: Limitations of this research are related to the lack of specific data in certain analyzed files therefore was formed the category "no data".

Results/ General Conclusion: Considering the goal of the research, differences were found in certain observed features of murderers of family members and their victims in regard to the means of realization.

Research/ Paper Validity: It is important to stress that the preformed research has shown that, in the cases of family murders murdered with a firearm, the offenders were not in legal possession of such firearms. Therefore, this research points to the need to take additional efforts to take certain measures and actions related to the suppression of the availability, supply and possession of illegal firearms.

Keywords: murders of family members, features of offenders and victims, means of realization

1. UVOD

Kod ubojstava u obitelji pronalaze se različita obilježja počinitelja i žrtava, ali i sredstva počinjenja koja počinitelji koriste. Obzirom da se ubojstva u obitelji relativno najčešće čine u obiteljskim domovima pretpostavka je da počinitelji za sredstvo počinjenja koriste ona sredstva koja mogu pronaći u obiteljskom domu kao što su primjerice različita hladna oružja i oruđa. S praktičnog aspekta, s obzirom na pojedina obilježja počinitelja i žrtava interesantno je istražiti koja to sredstva počinitelji koristi za počinjenje ubojstava u obitelji.

Obilježjima počinitelja i žrtava ubojstava općenito, ali i obilježjima počinitelja i žrtava ubojstava u obitelji bavili su se pojedini inozemni znanstvenici. Tako su primjerice Dutton i Kerry (1999) istraživali *modus operandi* i poremećaje ličnosti osuđenika muškog spola koji su osuđeni zbog ubojstva bračnih drugova. Au i Beh (2001) istraživali su ozljede žrtava ubojstava koje su nanesene oštrim predmetom. Zatim, Hata i suradnici (2011) istraživali su razlike u izvršenim ubojstvima u pet regija Japana. Thomas, Dichter i Matejkowski (2011) uspoređivali su situacijske karakteristike počinitelja muškog spola intimnih (N=71) i neintimnih (=291) ubojstava. Catanesi i suradnici (2011) istraživali su psihopatologiju i izbor oružja na uzorku od 103 počinitelja koji su pokušali ili dovršili ubojstvo.

Usporedno s inozemnim znanstvenicima i domaći znanstvenici bavili su se pojedinim obilježjima ubojstava i ubojstava u obitelji. Tako su Kovčo Vukadin i Vukosav (2006) istraživali su pojedine aspekte obiteljskih ubojstava na uzorku ispitanika (N=640) osuđenih na izdržavanje kazne zatvora u Lepoglavi (muškarci) i Požegi (žene) zbog počinjenog ubojstva, teškog ubojstva i ubojstva na mah u razdoblju od 1980. do 2004. godine. Dundović (2005) je na uzorku ispitanika (N=149) upućenih na izdržavanje kazne zatvora u Lepoglavi i Požegu u razdoblju od 1980. do 2004. godine, istraživao pojedina socioekonomska, fenomenološka i penološka obilježja počinitelja ubojstava intimnih partnera. Nađ (2001) je istraživao obiteljska ubojstva na uzorku ispitanika-počinitelja (N=214) koji su u razdoblju od 1980. do 1998. godine upućeni na izdržavanje kazne zatvora u Lepoglavi i Požegu. Kondor-Langer (2015) u svojem istraživanju obuhvatila je 113 policijskih predmeta, te je istraživala kriminološke i kazneno pravne aspekte ubojstva i teškoga ubojstva u obitelji. Ovaj rad bavi se obilježjima počinitelja i žrtava ubojstva u obitelji s obzirom na sredstvo koje je počinitelj koristio za počinjenje ubojstva u obitelji. Cilj provedenog istraživanja je stjecanje uvida u pojedina obilježja žrtava i počinitelja ubojstava u obitelji dok je specifični cilj istraživanja utvrđivanje postojanja razlika u navedenim skupinama obilježja s obzirom na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo ubojstva.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj istraživanja

Cilj provedenog istraživanja je stjecanje uvida u pojedina obilježja počinitelja i žrtava ubojstava u obitelji. Specifični cilj istraživanja je utvrđivanje postojanja razlika u navedenim skupinama obilježja s obzirom na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo ubojstva.

2.2. Uzorak

Za uzorak istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka, i to prikupljeni policijski spisi ubojstava i teških ubojstava u obitelji počinjenih na području Republike Hrvatske u razdoblju od 1. 1. 2005. godine do 31. 12. 2010. godine.

Za potrebe provedenog istraživanja korištena je posljednja novelirana definicija obitelji iz Kaznenog zakona iz 1997. godine¹ (bračni i izvanbračni drug, bivši bračni i izvanbračni drug, rođak po krvi u ravnoj lozi, posvojenik i posvojitelj, rođak u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno i srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno), koja je proširena odnosima između djece jednog roditelja (polubraća i polusestre), kao i odnosima drugog roditelja prema djeci svojeg sadašnjeg ili bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga. Također je korištena definicija pojma izvanbračne zajednice iz Obiteljskog zakona iz 2003. godine² (životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete).

Tijekom istraživanja ukupno je analizirano 113 ubojstava i teških ubojstava, a uzorak istraživanja obuhvatio je 113 počinitelja i 128 žrtava, obzirom da je određeni broj počinitelja počinio kazneno djelo na štetu više žrtava.

2.3. Instrument

Podaci potrebni za realizaciju ovog istraživanja prikupljeni su pomoću, u tu svrhu, posebno sastavljenog anketnog upitnika. Anketni upitnik je sadržavao ukupno 148 varijabli koje su bile podijeljene u 6 cjelina i to: obilježja djela, obilježja počinitelja, obilježja žrtve, ranije delinkventno ponašanje počinitelja, ranije delinkventno ponašanje žrtve i tijek postupka. Specifični cilj istraživanja je utvrđivanje postojanja razlika u pojedinim obilježjima počinitelja i žrtava ubojstava u obitelji s obzirom na sredstvo kojim je počinjeno ubojstvo i to slijedećih 7 varijabli:

1. srodstvo žrtve i počinitelja,
2. spol počinitelja,
3. dob počinitelja,
4. utjecaj opojnih sredstava na počinitelja *tempore criminis*,
5. spol žrtve,
6. dob žrtve,
7. utjecaj opojnih sredstava na žrtvu *tempore criminis*.

Uz ovih 7 varijabli korištena je i varijabla koja definira vrstu sredstva kojim je počinjeno kazneno djelo ubojstva.

¹ Kazneni zakon Republike Hrvatske, *Narodne novine Republike Hrvatske*, 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08.

² Obiteljski zakon Republike Hrvatske, *Narodne novine Republike Hrvatske*, 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11.

Ove varijable su izabrane u svrhu realizacije ciljeva istraživanja odnosno u svrhu stjecanja uvida u pojedina obilježja počinitelja i žrtava ubojstava u obitelji, te utvrđivanja postojanja razlika u navedenim skupinama obilježja s obzirom na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo ubojstva.

2.4. Način provođenja istraživanja

Od Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske u prosincu 2011. godine dobivena je suglasnost za provedbu istraživanja pod nazivom „Kriminološki i kaznenopravni aspekti ubojstva i teškoga ubojstva u obitelji“. Nije tražena posebna suglasnost Etičkog povjerenstva koja se obično traži kod istraživanja koja kao ispitanike uključuju ljude, obzirom da se radilo o istraživanju koje je temeljeno na analizi sekundarnih podataka. U smislu generalnih etičkih principa u znanstvenim istraživanjima, poštivana je anonimnost počinitelja i žrtava, u smislu da identifikacijski podatci nisu unošeni u anketne upitnike. Istraživanje je provedeno od ožujka 2012. do veljače 2013. godine, na način da su popunjavani anketni upitnici temeljem uvida u policijske spise i presude.

2.5. Način obrade podataka

Po dovršenom prikupljanju podataka, podatci iz anketnih upitnika uneseni su u bazu podataka u statističkom računalnom programu SPSS (verzija 16.0), a po dovršenom unosu podataka obavljena je logička kontrola. Za potrebe definiranih ciljeva istraživanja korištena je deskriptivna statistika, a za utvrđivanje statistički značajnih razlika u analiziranim obilježjima korišten je Hi - kvadrat test (razina značajnost – $p < 0,05$).

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. Obilježja počinitelja ubojstava u obitelji

Kako se kod kategorija koje definiraju srodstvo počinitelja i žrtve ne bi dobile premale frekvencije formirane su kategorije koje obuhvaćaju bračne i izvanbračne drugove, bivše bračne i izvanbračne drugove, srodnike po krvi u ravnoj lozi te kategorija koja obuhvaća drugo srodstvo. Pod drugim srodstvo podrazumijevaju se rođaci u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno, srodnici po tazbini do drugog stupnja zaključno, maćeha, pokćerka i polubrat. Iz istog razloga i kod sredstva kojim je počinjeno ubojstvo u obitelji formirane su slijedeće kategorije: nema podataka, fizička snaga (ruke – $N=5$, ruke i noge – $N=2$), tupotvrđi predmet, hladno oružje, vatreno oružje i kategorija koja je definirana kao drugo sredstvo počinjenja, a koja obuhvaća eksplozivne naprave ($N=1$), kabel od glačala ($N=1$), lakozapaljive tekućine ($N=3$), konop ($N=1$), opojnu drogu heroin ($N=1$).

Provedeno istraživanje pokazalo je kako je u promatranom vremenskom periodu relativno najviše ubijeno bračnih i izvanbračnih drugova (44,5 %) i srodnika po krvi u ravnoj lozi (36,7 %). Potom slijede ubojstva drugih srodnika (14,8 %) te bivših bračnih i izvanbračnih drugova (3,9 %).

Ukoliko se srodstvo počinitelja i žrtve stavi u relaciju sa sredstvom s kojim je počinjeno ubojstvo vidljivo je kako fizička snaga kao način počinjenja ubojstva u obitelji jedino i

relativno podjednako zastupljena kod ubojstava bračnih i izvanbračnih drugova (53,3 %) te srodnika po krvi u ravnoj lozi (46,7 %). Uporabom nekog tupotvrdog predmeta relativno najčešće su usmrćivani srodnici po krvi u ravnoj lozi (61,1 %). Hladno oružje relativno najčešće je korišteno za ubojstvo bračnih i izvanbračnih drugova (50,0 %), a potom i za ubojstvo srodnika po krvi u ravnoj lozi (38,9 %). Također, vatrenim oružjem relativno najviše je usmrćeno bračnih i izvanbračnih drugova (42,0 %), a potom podjednako žrtava koje su sa počiniteljem bile u nekom drugom srodstvu (26,0 %) te srodnika po krvi u ravnoj lozi (24,0 %). Niti jedan bivši bračni ili izvanbračni drug nije usmrćen uporabom nekog drugog sredstva dok su ta sredstva relativno najčešće korištena za usmrćivanje bračnih i izvanbračnih drugova (50,0 %). Ovdje je potrebno napomenuti kako u jednom slučaju ubojstva srodnika po krvi u ravnoj lozi u analiziranom predmetu nije bilo podataka o sredstvu odnosno načinu počinjenja ubojstva.

Tabela 1. Srodstvo počinitelja i žrtve u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo

Srodstvo žrtve i počinitelja		Sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo						Ukupno	X ²	Značajnost
		nema podataka	fizička snaga	tupotvrdi predmet	hladno oružje	vatreno oružje	drugo			
bračni/izvanbračni drug	ap.	/	8	6	18	21	4	57	21,641	,118
	%	/	53,3	33,3	50,0	42,0	50,0	44,5		
bivši bračni/izvanbračni drug	ap.	/	/	/	1	4	/	5		
	%	/	/	/	2,8	8,0	/	3,9		
srodnik po krvi u ravnoj lozi	ap.	1	7	11	14	12	2	47		
	%	100	46,7	61,1	38,9	24,0	25,0	36,7		
drugo srodstvo	ap.	/	/	1	3	13	2	19		
	%	/	/	5,6	8,3	26,0	25,0	14,8		
Ukupno	ap.	1	15	18	36	50	8	128		
	%	100	100	100	100	100	100	100		

Kako bi se vidjelo koja su to sredstva za počinjenje ubojstva u obitelji koristili počinitelji ženskog spola, a koja počinitelji muškog spola u tablici 2. prikazan je spol počinitelja u odnosu na vrstu sredstva kojim je počinjeno kazneno djelo. Obzirom da su ubojstva u obitelji u 90,3 % slučajeva činili počinitelji muškog spola rezultati koji su prikazani u tablici 2. bili su i očekivani ako se sagleda distribucija dobivenih podataka unutar pojedine promatrane kategorije kriterijske varijable. Iz dobivenih podataka vidljivo je da su počinitelji muškog spola u odnosu na počiniteljice u 93,3 %

slučajeva usmrćivali članove obitelji fizičkom snagom, tupotvrdim predmetom (82,4 %) te hladnim oružjem (82,4 %).

Interesantno je napomenuti kako niti jedna počiniteljica za počinjenje ubojstva u obitelji nije koristila vatreno oružje ili neko drugo sredstvo. Ukoliko se generalno sagleda koje je sredstvo najčešće korišteno za počinjenje ubojstva u obitelji s obzirom na spol vidljivo je kako su počinitelji muškog spola najčešće koristili vatreno oružje, a počiniteljice hladno oružje. Također je kod ove tablice potrebno napomenuti kako u jednom analiziranom predmetu u kojem je ubojstvo u obitelji počinila osoba ženskog spola nije bilo podatka o sredstvu odnosno načinu počinjenja. Spol počinitelja u odnosu na sredstvo koje je korišteno za počinjenje ubojstva u obitelji pokazuje statističku značajnost.

Tabela 2. Spol počinitelja u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo

Spol počinitelja		Sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo						Ukupno	X ²	Značajnost
		nema podataka	fizička snaga	tupotvrdi predmet	hladno oružje	vatreno oružje	drugo			
muško	ap.	/	14	14	28	39	7	102	18,028	,003
	%	/	93,3	82,4	82,4	100	100	90,3		
žensko	ap.	1	1	3	6	/	/	11		
	%	100	6,7	17,6	17,6	/	/	9,7		
Ukupno	ap.	1	15	17	34	39	7	113		
	%	100	100	100	100	100	100	100		

Ukoliko se u tablici 3. sagleda starost počinitelja *tempore criminis* u odnosu na sredstvo koje je korišteno za počinjenje ubojstva vidljivo je kako su počinitelji koji su članove obitelji usmrćivali fizičkom snagom relativno najčešće bili u dobi od 51 do 60 godina (26,7 %), a potom relativno jednako u dobi od 21 do 30 odnosno 41 do 50 godina (20,0 %). Kod fizičke snage relativno najmanje je bilo počinitelja u dobi od 31 do 40 godina (6,7 %) dok niti jedan počinitelj u dobi od 14 do 18 godina nije koristio fizičku snagu za počinjenje ubojstva. Slična distribucija rezultata dobivana je kod počinitelja koji su svoje članove obitelji usmrćivali uporabom tupotvrdog predmeta i hladnog oružja. Kod jedne i druge kategorije počinitelji starosne dobi od 21 do 30 i od 31 do 40 godina relativno jednako i najčešće su usmrćivali svoje članove obitelji uporabom tupotvrdog predmeta (23,5 %) i uporabom hladnog oružja (20,6 %). Uz ove dvije dobne kategorije hladno oružje relativno najčešće su upotrijebili i počinitelji u dobi od 41 do 50 godina (20,6 %). Niti jedan počinitelj te dobi nije počinio ubojstvo člana obitelji uporabom tupotvrdog predmeta. Počinitelji najmlađe dobi (14 do 18 godina) kao sredstvo počinjenja isključivo su koristili tupotvrde predmete. Vatreno oružje kao sredstvo počinjenja

ubojstva u obitelji relativno najčešće su koristili počinitelji u dobi od 31 do 40 godina (25,6 %), a potom i počinitelji u dobi od 51 do 60 godina (23,1 %). Počinitelji u dobi od 61 do 70 godina (7,7 %) i oni u dobi od 21 do 30 godina (10,3 %) relativno najrjeđe su koristili vatreno oružje za počinjenje ubojstva u obitelji. Neko drugo sredstvo za počinjenje kaznenog djela ubojstva relativno najčešće su koristili počinitelji u dobi od 41 do 50 godina (42,9 %) dok najstariji i najmlađi počinitelji uopće nisu koristili drugo sredstvo za počinjenje ubojstva u obitelji. Također, u jednom slučaju ubojstva u obitelji gdje je počinitelji *tempore criminis* bio u dobi od 41 do 50 godina nije pronađen podatak o sredstvu odnosno načinu počinjenja ubojstva u obitelji.

Tabela 3. Starost počinitelja *tempore criminis* u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo

Starost počinitelja <i>tempore criminis</i>		Sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo						Ukupno	X ²	Značajnost
		nema podataka	fizička snaga	tupotvrdi predmet	hladno oružje	vatreno oružje	drugo			
14 do 18 godina	ap.	/	/	2	/	/	/	2	32,491	,345
	%	/	/	11,8	/	/	/	1,8		
21 do 30 godina	ap.	/	3	4	7	4	1	19		
	%	/	20,0	23,5	20,6	10,3	14,3	16,8		
31 do 40 godina	ap.	/	1	4	7	10	1	23		
	%	/	6,7	23,5	20,6	25,6	14,3	20,4		
41 do 50 godina	ap.	1	3	/	7	7	3	21		
	%	100	20,0	/	20,6	17,9	42,9	18,6		
51 do 60 godina	ap.	/	4	2	2	9	1	18		
	%	/	26,7	11,8	5,9	23,1	14,3	15,9		
61 do 70 godina	ap.	/	2	2	6	3	1	14		
	%	/	13,3	11,8	17,6	7,7	14,3	12,4		
više od 71 godine	ap.	/	2	3	5	6	/	16		
	%	/	13,3	17,6	14,7	15,4	/	14,2		
Ukupno	ap.	1	15	17	34	39	7	113		
	%	100	100	100	100	100	100	100		

Kod podataka iz tablice 4. potrebno je napomenuti kako u 33 analizirana predmeta istraživanja nisu pronađeni podaci vezani za utjecaj opojnih sredstava na počinitelja *tempore criminis*, a u jednom analiziranom predmetu u kojem počinitelj *tempore criminis* nije bio pod utjecajem opojnih sredstva nije pronađen podatak vezan za korišteno sredstvo počinjenja. Međutim, ukoliko se analiziraju dostupni podaci vezani za utjecaj opojnih sredstava na počinitelja *tempore criminis* u odnosu na korišteno sredstvo za počinjenje ubojstva u obitelji vidljivo je da počinitelji koji su koristili neko sredstvo za počinjenje ubojstva u obitelji relativno najčešće nisu bili pod utjecajem opojnih sredstva. Za razliku od njih počinitelji koji su ubojstvo u obitelji počinili uporabom fizičke snage relativno najčešće i jednako *tempore criminis* nisu bili pod utjecajem opojnih sredstava, te su bili pod utjecajem alkohola (33,3 %). Relativni udio onih počinitelja koji su ubojstvo u obitelji počinili tupočvrdom predmetom i koji su *tempore criminis* bili pod utjecajem alkohola iznosio je 17,6 %, a onih koji su bili pod utjecajem lijekova 11,8 %. Ukoliko su počinitelji za počinjenje ubojstva u obitelji uporabili hladno oružje onda su u 35,3 % slučajeva bili pod utjecajem alkohola dok je jedan počinitelj *tempore criminis* bio pod utjecajem opojne droge. Počinitelja koji su bili pod utjecajem alkohola, a koji su ubojstvo u obitelji počinili uporabom vatrenog oružja bilo je 10,3 %, a onih koji su *tempore criminis* bili pod utjecajem alkohola, a za počinjenje ubojstva u obitelji koristili su nekog drugo sredstvo bilo je 28,6 % dok je po jedan počinitelj bio pod utjecajem opojne droge odnosno lijekova. Utjecaj opojnih sredstava na počinitelja *tempore criminis* u odnosu na sredstvo koje je korišteno za počinjenje ubojstva u obitelji pokazuje statističku značajnost.

Tabela 4. Utjecaj opojnih sredstava na počinitelja *tempore criminis* u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo

Utjecaj opojnih sredstava na počinitelja <i>tempore criminis</i>		Sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo						Ukupno	X ²	Značajnost
		nema podataka	fizička snaga	tupotvrđi predmet	hladno oružje	vatreno oružje	drugo			
nema podataka	ap.	/	5	7	4	17	/	33	37,025	,012
	%	/	33,3	41,2	11,8	43,6	/	29,2		
nije pod utjecajem opojnih sredstava	ap.	1	5	5	17	18	3	49		
	%	100	33,3	29,4	50,0	46,2	42,9	43,4		
pod utjecajem alkohola	ap.	/	5	3	12	4	2	26		
	%	/	33,3	17,6	35,3	10,3	28,6	23,0		
pod utjecajem droge	ap.	/	/	/	1	/	1	2		
	%	/	/	/	2,9	/	14,3	1,8		
pod utjecajem lijekova	ap.	/	/	2	/	/	1	3		
	%	/	/	11,8	/	/	14,3	2,7		
Ukupno	ap.	1	15	17	34	39	7	113		
	%	100	100	100	100	100	100	100		

3.2. Obilježja žrtava ubojstava u obitelji

Od ukupnog broja žrtava koje su usmrćene uporabom fizičke snage vidljivo je kako su skoro sve žrtve bile ženskog spola (93,3 %). Ukoliko su počinitelji za usmrćenje članova obitelji koristili neki tupotvrđi predmet vidljivo je kako su s njim relativno jednako usmrćivali i članove obitelji ženskog i članove obitelji muškog spola. Hladno oružje kao sredstvo počinjenja ubojstva u obitelji relativno češće je korišteno za usmrćivanje članova obitelji ženskog spola (55,6 %). Slični podaci se pronalaze i u slučajevima u kojima je počinitelj koristio vatreno oružje. Naime, iz dobivenih podataka vidljivo je kako su počinitelji uporabom vatrene oružja u 70,0 % slučajeva usmrćivali članove obitelji ženskog spola. Neko drugo sredstvo za počinjenje ubojstva u obitelji počinitelji su isključivo koristili kako bi usmrtili članove obitelji ženskog spola. Kod tablice 5. potrebno je napomenuti kako u jednom slučaju u kojem je žrtva bila ženskog spola nema podataka o korištenom sredstvu odnosno načinu počinjenja. Spol žrtve u odnosu na sredstvo koje je korišteno za počinjenje ubojstva u obitelji pokazuje statističku značajnost.

Tabela 5. Spol žrtve u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo

Spol žrtve		Sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo						Ukupno	X ²	Značajnost
		nema podataka	fizička snaga	tupotvrđi predmet	hladno oružje	vatreno oružje	drugo			
muško	ap.	/	1	9	16	15	/	41	13,986	,016
	%	/	6,7	50,0	44,4	30,0	/	32,0		
žensko	ap.	1	14	9	20	35	8	87		
	%	100	93,3	50,0	55,6	70,0	100	68,0		
Ukupno	ap.	1	15	18	36	50	8	128		
	%	100	100	100	100	100	100	100		

Iz podataka koji definiraju starost žrtve *tempore criminis* u odnosu na sredstvo odnosno način počinjenja vidljivo je kako su fizičku snagu relativno najčešće koristili počinitelji koji su usmrćivali žrtve starije od 71 godine (26,7 %). Potom je fizička snaga korištena za usmrćivanje žrtvi u dobi od 41 do 50 godina (20,0 %) odnosno u dobi od 51 do 60 godina (20,0 %) te žrtve u dobi do 14 godina (13,3 %) i one u dobi od 31 do 40 godina (13,3 %). Niti jedna žrtva u dobi od 14 do 30 godina nije usmrćena uporabom fizičke snage.

Ukoliko se sagleda starost žrtve *tempore criminis* u odnosu na korištenje tupotvrđog predmeta za počinjenje ubojstva u obitelji vidljivo je kako su počinitelji relativno najčešće tupotvrđim predmetom usmrćivali žrtve u dobi od 51 do 60 godine (38,9 %) te one starije od 71 godinu života (27,8 %). Niti jedna žrtva starosne dobi do 40 godina nije usmrćena uporabom tupotvrđog predmeta. Distribucija podataka vezana za starost žrtve u slučajevima u kojima je korišteno hladno oružje pokazala je da su s hladnim oružjem relativno najčešće usmrćivane žrtve u dobi od 61 do 70 godina (22,2 %), a potom relativno jednako žrtve u dobi od 31 do 40 godina i one u dobi od 41 do 50 godina (19,4 %). Niti jedna žrtva u dobi od 14 do 18 godina nije usmrćena uporabom hladnog oružja. Vatreno oružje kao sredstvo počinjenja ubojstva u obitelji korišteno je za usmrćivanje članova obitelji svih dobnih skupina. Vatrenim oružjem relativno najčešće su usmrćivane žrtve u dobi od 51 do 60 godina (22,0 %) zatim u dobi od 31 do 40 godina (20,0 %) te relativno jednako žrtve u dobi od 18 do 30 godina (16,0 %) odnosno u dobi od 41 do 50 godina (16,0 %) te one od 61 do 70 godina (16,0 %). Žrtve najmlađe dobi (do 14 godina) vatrenim oružjem usmrćivane su u 14,0 % slučajeva, a one najstarije (više od 71 godine) u 2,0 % slučajeva.

Ukoliko je počinitelj za ubojstvo u obitelji koristio neko drugo sredstvo počinjenja onda je s tim sredstvom relativno najčešće usmrćivao članove obitelji u dobi od 51

do 60 godina (37,5 %). Drugo sredstvo za počinjenje kaznenog djela počinitelji u niti jednom slučaju nisu koristili za usmrćivanje članova obitelji u dobi do 18 godine odnosa u dobi od 61 do 70 godine. Kod tablice 6. potrebno je spomenuti kako u jednom slučaju u kojem je žrtva ubojstva u obitelji bila u dobi od 31 do 40 godina nisu pronađeni podaci o sredstvu odnosno načinu koje je počinitelj koristio za počinjenje kaznenog djela.

Tabela 6. *Starost žrtve tempore criminis u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo*

Starost žrtve tempore criminis		Sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo						Ukupno	X ²	Značajnost
		nema podataka	fizička snaga	tupotvrdi predmet	hladno oružje	vatreno oružje	drugo			
do 14 godina	ap.	/	2	/	1	7	/	10	45,686	,107
	%	/	13,3	/	2,8	14,0	/	7,8		
14 do 18 godina	ap.	/	/	/	/	1	/	1		
	%	/	/	/	/	2,0	/	,8		
18 do 30 godina	ap.	/	/	/	5	8	1	14		
	%	/	/	/	13,9	16,0	12,5	10,9		
31 do 40 godina	ap.	1	2	/	7	10	1	21		
	%	100	13,3	/	19,4	20,0	12,5	16,4		
41 do 50 godina	ap.	/	3	2	7	8	1	21		
	%	/	20,0	11,1	19,4	16,0	12,5	16,4		
51 do 60 godina	ap.	/	3	7	6	11	3	30		
	%	/	20,0	38,9	16,7	22,0	37,5	23,4		
61 do 70 godina	ap.	/	1	4	8	4	/	17		
	%	/	6,7	22,2	22,2	8,0	/	13,3		
više od 71 godinu	ap.	/	4	5	2	1	2	14		
	%	/	26,7	27,8	5,6	2,0	25,0	10,9		
Ukupno	ap.	1	15	18	36	50	8	128		
	%	100	100	100	100	100	100	100		

Ukoliko se u tablici 7. generalno sagleda utjecaj opojnih sredstava na žrtvu u odnosu na sredstvo koje je korišteno za počinjenje kaznenog djela vidljivo je da kod svih korištenih sredstava počinjenja žrtve relativno najčešće nisu bile pod utjecajem

opojnih sredstava. Tako su žrtve koje su počinitelji usmrtili uporabom fizičke snage u 20,0 % slučajeva *tempore criminis* bile pod utjecajem alkohola. Žrtve koje su usmrćene tupotvrdim predmetom su u 5,6 % slučajeva bile pod utjecajem alkohola dok su žrtve usmrćene hladnim oružjem u 22,2 % slučajeva bile pod utjecajem alkohola. Udio alkoholiziranih žrtava u ukupnom udjelu žrtava usmrćenih vatrenim oružjem iznosio je 8,0 % dok se kod žrtva koje su usmrćene nekim drugim sredstvom pronalazi po jedna žrtva pod utjecajem alkohola i opojne droge. Kod podataka iz tablice 7. potrebno je spomenuti da u 34 analizirana predmeta nisu pronađeni podaci o utjecaju opojnih sredstava na žrtvu *tempore criminis*, te da u jednom slučaju u kojem je žrtva *tempore criminis* bila trijezna nema podatka o sredstvu odnosno načinu počinjenja ubojstva u obitelji. Utjecaj opojnih sredstava na žrtvu *tempore criminis* u odnosu na sredstvo koje je korišteno za počinjenje ubojstva u obitelji pokazuje statističku značajnost.

Tabela 7. Utjecaj opojnih sredstava na žrtvu *tempore criminis* u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo

Utjecaj opojnih sredstava na žrtvu <i>tempore criminis</i>		Sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo						Ukupno	X ²	Značajnost
		nema podataka	fizička snaga	tupotvrđi predmet	hladno oružje	vatreno oružje	drugo			
nema podataka	ap.	/	6	8	6	13	1	34	26,947	,029
	%	/	40,0	44,4	16,7	26,0	12,5	26,6		
nije pod utjecajem opojnih sredstava	ap.	1	6	9	22	33	5	76		
	%	100	40,0	50,0	61,1	66,0	62,5	59,4		
pod utjecajem alkohola	ap.	/	3	1	8	4	1	17		
	%	/	20,0	5,6	22,2	8,0	12,5	13,3		
pod utjecajem droge	ap.	/	/	/	/	/	1	1		
	%	/	/	/	/	/	12,5	0,8		
Ukupno	ap.	1	15	18	36	50	8	128		
	%	100	100	100	100	100	100	100		

4. RASPRAVA O REZULTATIMA ISTRAŽIVANJA

Podaci dobiveni provedenim istraživanjem kod varijable koja definira srodstvo počinitelja i žrtve u odnosu na sredstvo kojim je počinjeno ubojstvo u obitelji pokazali su kako su počinitelji koji su za počinjenje kaznenog djela koristili tupotvrde predmete relativno najčešće usmrćivali srodnike po krvi u ravnoj lozi (61,1 %), a ukoliko su koristili hladno ili vatreno oružje onda su s njim najčešće usmrćivali bračne i izvanbračne

drugove (hladno oružje – 50 %, vatreno oružje – 42,0 %). Fizičkom snagom počinitelji ubojstva u obitelji jedino su usmrćivali bračne i izvanbračne drugove (53,3 %) i srodnike po krvi u ravnoj lozi (46,7 %).

Za razliku od dobivenih podataka u provedenom istraživanju Hata i sur. (2001) kod ubojstava u obitelji pronalaze asfiksiju kao prevladavajući uzrok smrti. Vezano za korištenje oštih sredstava za počinjenje kaznenog djela ubojstva Au i Beh (2011) navode da ozljede glave, lica i vrata mogu sugerirati na bliži odnos počinitelja i žrtve.

Kovčo Vukadin i Vukosav (2006, 79) u svojem istraživanju pronalaze da su počinitelji u 45,7 % slučajeva za počinjenje ubojstva, teškog ubojstva i ubojstva na mah koristili hladno oružje. Kod ubojstava u obitelji Nađ (2001, 107) pronalazi kako su počinitelji u najvećem postotku za počinjenje koristili hladno oružje, a čije se korištenje pokazalo najdominantnije kod ubojstava bračnih drugova. I Dundović (2005, 134) kod ubojstava intimnih partnera pronalazi najveći broj počinitelja koji su koristili hladno oružje (48,3 %) te one koji su za počinjenje koristili vatreno oružje (24,2 %).

Podaci vezani za spol počinitelja u odnosu na sredstvo počinjenja ubojstva u obitelji pokazali su da su jedino počinitelji muškog spola svoje članove obitelji usmrćivali vatrenim oružjem. Vezano za spol žrtve dobiveni podaci pokazali su kako je nešto više od pola žrtava obiteljskih ubojstava bila ženskog spola. Stoga je bilo očekivano da je najveći broj žrtava kod većine korištenih sredstava počinjenja bilo ženskog spola. Međutim, ovdje je potrebno napomenuti kako su počinitelji koji su članove svoje obitelji usmrćivali uporabom tupotvrdog predmeta u jednakom broju slučajeva usmrćivali i žrtve ženskog i muškog spola. I kod hladnog oružja postoji relativno mala razlika u zastupljenosti spola usmrćenih žrtava. Distribucija dobivenih rezultata kod hladnog oružja vrlo vjerojatno se može povezati i sa samim mjestom počinjenja. Naime, većina ubojstava u obitelji najčešće je počinjena u obiteljskom domu gdje je velika dostupnost hladnog oružja. Kod vatrenog oružja potrebno je napomenuti kako je gotovo 3/4 žrtava ženskog spola usmrćeno s nekom vrstom vatrenog oružja.

Dutton i Kerry (1999) kod ubojstava bračnih drugova ženskog spola pronalaze da su počinitelji tijekom ubojstva primijenili više nasilja nego što je bilo potrebna za ubojstvo (ekstremno broj ozljeda nanesenih udarcima ili ubodima nožem).

Kod varijable koja definira starost počinitelja vidljivo je da niti jedan počinitelj u dobi od 14 do 18 godine za počinjenje kaznenog djela ubojstva nije koristio fizičku snagu, hladno ili vatreno oružje. Također, počinitelji te dobi kao i počinitelji najstarije dobne skupine (više od 71 godine) za počinjenje ubojstva u obitelji nisu koristili neko drugo sredstvo. Za razliku od njih počinitelji u dobi od 41 do 50 godina za počinjenje ubojstva u obitelji u niti jednom slučaju nisu koristili tupotvrde predmete. Obzirom da su vatrena oružja i nešto manje hladna oružja najčešće korištena kao sredstva počinjenja ubojstva u obitelji kod hladnog oružja vidljivo je kako su njega najčešće koristili počinitelji u dobi od 21 do 50 godina. Za razliku od hladnog oružja, vatreno oružje relativno najčešće su koristili počinitelji u dobi od 31 do 40 godina i oni u dobi od 51 do 60 godina. Vezano za starost žrtve *tempore criminis* potrebno je napomenuti kako niti jedna žrtva mlađa od 41 godine nije usmrćena tupotvrdim predmetom.

Fizičku snagu kao način počinjenja ubojstva u obitelji počinitelji nisu koristili za usmrćivanje žrtava u dobi od 14 do 30 godine dok hladnim oružjem nije usmrćena niti jedna žrtva u dobi od 14 do 18 godine života. Kod varijable koja definira starost žrtve u odnosu na sredstvo počinjenja potrebno je napomenuti kako je daleko najveći broj djece u dobi do 14 godine usmrćeno uporabom vatrenog oružja.

Jančić, Marinović, Kovačević, Plijan Žarković (2014,140) pronalaze da su žrtve u dobi do 50 godina najčešće usmrćivane vatrenim oružjem, a one u dobi od 50 do 60 godina najčešće tupotvrdim predmetom dok su žrtve u dobi od 60 do 70 godina najčešće usmrćivane nožem ili nožu sličnim sredstvom.

Varijabla koja definira utjecaj opojnih sredstava na žrtvu *tempore criminis* bez obzira na korišteno sredstvo počinjenja kaznenog djela pokazala je najveći relativni udio žrtava koje *tempore criminis* nisu bile pod utjecajem opojnih sredstava. Slični podaci pronalaze se i kod počinitelja s iznimkom počinitelja koji su za počinjenje ubojstva u obitelji koristili fizičku snagu. Kod tih počinitelja pronalazi se relativno jednak udio onih koji *tempore criminis* nisu bili pod utjecajem opojnih sredstava, ali i onih koji su bili pod utjecajem alkohola.

I nakraju od ograničenja ovog istraživanja potrebno je navesti kako kod pojedinih varijabli nisu prikupljeni svi podaci obzirom da nisu bili sadržani u predmetima istraživanja te je stoga formirana kategorija „nema podataka“.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Cilj istraživanja bio je stjecanje uvida u pojedina obilježja počinitelja i žrtava ubojstva u obitelji, a specifični cilj utvrđivanje postojanja razlika u navedenim skupinama obilježja s obzirom na sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo ubojstva.

Provedenim istraživanjem utvrđeno je da je najveći broj članova obitelji usmrćen uporabom vatrenog (39 %) i hladnog oružja (28,1 %). U slučajevima u kojima je počinitelj koristio hladno oružje njime je relativno najčešće usmrćivao bračne i izvanbračne drugove. I vatrenim oružjem relativno najčešće su usmrćivani bračni i izvanbračni drugovi. Važno je istaknuti da su isključivo počinitelji muškog spola koristili vatreno oružje, te su najčešće bili u dobi od 31 do 40 godina i u dobi od 51 do 60 godina. Vežano za dobnu strukturu žrtava ubijenih vatrenim oružjem treba napomenuti kako je skoro relativno najveći udio otpao na djecu do 14 godina.

Kako su podaci u provedenom istraživanju pokazali kako je relativno najveći broj članova obitelji usmrćen vatrenim oružjem postavlja se pitanje je li počinitelj to vatreno oružje posjedovao legalno ili ilegalno.

Tako je Kondor-Langer (2015) na uzorku koji je korišten tijekom provedenog istraživanja, a vežano za korištenje vatrenog oružja kao sredstva počinjenja kaznenog djela ubojstva pronašla je da su počinitelji ubojstva u obitelji u najvećem broju slučajeva koristili vatreno oružje koje su ilegalno posjedovali (82 %). I Derenčinović (2004,55) navodi kako je od svih kaznenih djela koja su počinjenja uporabom vatrenog oružja u Hrvatskoj, njih oko 90 % počinjeno ilegalnim oružjem.

S obzirom na korištenu kriterijsku varijablu tijekom provedenog istraživanja, zaključno se može reći da iako se obiteljska ubojstva relativno najčešće čine u obiteljskim domovima gdje su počiniteljima relativno najdostupnija hladna oružja koja zauzimaju značajan udio korištenih sredstava za počinjenje obiteljskih ubojstava ipak su, generalno gledajući, podaci pokazali kako kao sredstvo počinjenja prevladava vatreno oružje. Ukoliko se uzme u obzir i činjenica da su počinitelji relativno najčešće to vatreno oružje posjedovali ilegalno postavlja se dodatno pitanje prevencije u kontekstu dostupnosti vatrene oružja. Stoga bi ovo istraživanje trebalo ukazati na nužnost ulaganja dodatnih napora nadležnih institucija na području suzbijanja dostupnosti, nabavke i držanja ilegalnog vatrene oružja.

LITERATURA

- Catanesi, R., Carabelles, F., Troccoli, G., Candelli, C., Grattagliano, I., Solarino, B.,
- Fortunato, F. (2011). Psychopathology and weapon choice: A study of 103 perpetrators of homicide or attempted homicide. *Forensic Science International*, 209, 149 -153.
- Au, K.I., Beh, S.L. (2011). Injury patterns of sharp instrument homicides in Hong Kong. *Forensic Science International*, 204, 201-204.
- Derenčinović, D. (2004). Uvod u kriminologiju i socijalnu patologiju s osnovama kaznenog prava, Zagreb.
- Dutton, D.G., Kerry, G. (1999). Modus operandy and personality disorder in incarcerated spousal killers. *International Journal of Law and Psychiatry*, 22, 287-299.
- Dundović, D. (2005). Razlike u nekim socioekonomskim, fenomenološkim i penološkim obilježjima počinitelja ubojstava intimnih partnera obzirom na spol počinitelja. *magistarski rad*, Zagreb.
- Hata, N., Kominato, Y., Shimada, I., Takizawa, H., Fujikira, T., Morita, M., Funayama, M., Yoshioka, N., Touda, K., Gonmori, K., Misawa, S., Sakairi, Y., Sakamoto, N., Tanno, K., Thaik-Oo, M., Kiuchi, M., Fukumoto, Y., Sato, Y. (2001). Regional differences in homicide patterns in five areas of Japan. *Legal Medicine*, 3, 44 - 55.
- Kazneni zakon Republike Hrvatske, *Narodne novine Republike Hrvatske*, 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08.
- Kondor-Langer, M. (2015). Kriminološki i kaznenopravni aspekti ubojstva i teškoga ubojstva u obitelji. *doktorska disertacija*, Zagreb.
- Jančić, M., Marinović, D., Kovačević, D., Plijan Žarković, T. (2014). Analiza sudsko-medicinskih obdukcija žrtava ubojstava u riječkoj regiji od 2006. do 2010. godine, Policija i sigurnost, 23 (2), 140-155.

- Kovčo Vukadin, I., Vukosav, J. (2006). Obiteljska ubojstva kao fatalni oblik obiteljskog nasilja, Psihologija i nasilje u suvremenom društvu. *Zbornik radova znanstveno – stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja*, 73 – 88.
- Nađ, I. (2001). Obiteljska ubojstva u Republici Hrvatskoj. *magistarski stručni rad*, Zagreb.
- Obiteljski zakon Republike Hrvatske, *Narodne novine Republike Hrvatske*, 116/03,17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11.
- Thomas, K. A., Dichter, M. E., Matejkowski, J. (2011). Intimate Versus Nonintimate Partner Murder: A Comparison of Offender and Situational Characteristics. *Homicide Studies*, 15 (3), 291 - 311.

Podaci o autorima

Mirjana Kondor-Langer
Viši predavač Visoke policijske škole u Zagrebu
mklanger@fkz.hr

Robert Prpić
Student Visoke policijske škole u Zagrebu
rob.prpic@gmail.com